

МЕМОРАНДУМ ПРО СПІВПРАЦЮ між Національною асоціацією адвокатів України та Міністерством юстиції України у сфері надання безоплатної правової допомоги

19 листопада 2013 року

місто Київ

Керуючись Конституцією України, Законами України «Про адвокатуру і адвокатську діяльність» та «Про центральні органи виконавчої влади»,

відзначаючи провідну роль адвокатури у реалізації конституційного права на правову допомогу, а держави — у забезпеченні безоплатного надання такої допомоги у визначених законом випадках,

з метою результативної та ефективної реалізації Закону України «Про безоплатну правову допомогу»

Національна асоціація адвокатів України (далі — НААУ) та Міністерство юстиції України (далі — Мін'юст) (далі разом — Сторони) уклали цей Меморандум про таке.

1. Загальні положення

1.1. Цей Меморандум затверджений рішенням Ради адвокатів України від 27 вересня 2013 року № 230 «Про укладення Меморандуму про співпрацю між Національною асоціацією адвокатів України та Міністерством юстиції України у сфері надання безоплатної правової допомоги» та наказом Міністерства юстиції України від 15 листопада 2013 року № 2424/5 «Про укладення Меморандуму про співпрацю між Національною асоціацією адвокатів України та Міністерством юстиції України у сфері надання безоплатної правової допомоги» і має для відповідних суб'єктів силу рішення Ради адвокатів України або наказу Міністерства юстиції України.

1.2. Робочими органами, які забезпечують виконання цього Меморандуму, є Рада адвокатів України (далі — РАУ) та Координаційний центр з надання правової допомоги (далі — Координаційний центр).

2. Напрями співпраці

2.1. Сторони визначають пріоритетними такі напрями співпраці:

інформаційна взаємодія;

дотримання гарантій адвокатської діяльності та захист професійних прав адвокатів;

розроблення, затвердження та впровадження стандартів якості надання безоплатної правової допомоги;

моніторинг та оцінювання якості надання адвокатами безоплатної правової допомоги;

підвищення кваліфікації адвокатами.

За напрямом інформаційної взаємодії Сторони:

• **Організують** оперативне розміщення інформації, зміст якої може становити спільний інтерес, на веб-сайтах unba.org.ua, minjust.gov.ua та legalaid.gov.ua, інших доступних інформаційних ресурсах.

• **Забезпечують** створення апаратного та/або програмного забезпечення, необхідного для автоматичного (у режимі реального часу) відображення у реєстрах адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу, даних Єдиного реєстру адвокатів України про адресу робочого місця адвоката, організаційно-правову форму здійснення ним адвокатської діяльності, зупинення або припинення адвокатської діяльності, інших даних про адвоката.

• **Поширюють** усіма доступними засобами інформацію про право особи на захист, зокрема шляхом виготовлення та розміщення соціальної реклами.

• **Вживають дієвих заходів** для заохочення адвокатів брати участь у конкурсах з відбору адвокатів для надання безоплатної вторинної правової допомоги.

- **Проводять** роз'яснювальну роботу з метою залучення у встановленому порядку органами місцевого самоврядування адвокатів, адвокатських бюро та адвокатських об'єднань до надання безоплатної первинної правової допомоги.

За напрямом дотримання гарантій адвокатської діяльності та захисту професійних прав адвокатів Сторони:

- **Забезпечують** можливість використання організаційних і комунікаційних ресурсів Координаційного центру та його територіальних відділень — центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги (далі — центри) НААУ та/або радами адвокатів регіонів (далі — РАР) на платній основі на підставі укладеного цивільно-правового договору між НААУ та Координаційним центром або аналогічних договорів між РАР та відповідними центрами з метою забезпечення участі представників РАР у проведенні відповідних слідчих дій чи застосуванні заходу забезпечення кримінального провадження стосовно адвокатів, повідомлення РАР про затримання адвокатів або застосування до них запобіжних заходів.

- **Сприяють** залученню окремих адвокатів, які надають безоплатну правову допомогу (за їх згодою), до діяльності Комітету захисту професійних прав адвокатів як представників РАР для участі у проведенні відповідних слідчих дій чи застосуванні заходу забезпечення кримінального провадження стосовно адвокатів.

- **Вживають вичерпних заходів**, кожна у межах власної компетенції, для забезпечення належної оплати діяльності адвокатів з надання безоплатної вторинної правової допомоги.

За напрямом розроблення, затвердження та впровадження стандартів якості надання безоплатної правової допомоги Сторони:

- **Визнають** розроблення, затвердження та впровадження стандартів якості надання безоплатної правової допомоги (далі — Стандарти) важливим фактором підвищення рівня професіоналізму та доброчесності адвокатів і вважають за доцільне у майбутньому РАУ окремо розглянути питання про стандарти адвокатської діяльності з урахуванням результатів та аналізу не менш як річної практики застосування Стандартів у кримінальному, цивільному, адміністративному та господарському процесі, а також у провадженнях у справах про адміністративні правопорушення.

- **Утворюють** робочу групу з розроблення Стандартів у складі згідно з окремим протоколом.

- **Визначають** пріоритетним завданням робочої групи розроблення стандартів якості надання безоплатної вторинної правової допомоги у кримінальному процесі.

- **Погоджуються**, що перед затвердженням відповідно до пункту 10 частини першої статті 28 Закону України «Про безоплатну правову допомогу» Мін'юстом проекти Стандартів будуть розглянуті на засіданні РАУ. У разі відмови РАУ схвалити проект (проекти) Стандартів Сторони докладають усіх зусиль для врегулювання розбіжностей, визнаючи при цьому, що наявність не врегульованих розбіжностей не може впливати на визначений законом обов'язок Мін'юсту затвердити Стандарти.

- **Продовжують** спільну роботу щодо розроблення Стандартів у цивільному, адміністративному і господарському процесі, а також у провадженнях у справах про адміністративні правопорушення.

За напрямом моніторингу та оцінювання якості надання адвокатами безоплатної правової допомоги Сторони:

- **Беруть до уваги**, що оцінювання якості надання адвокатами безоплатної правової допомоги здійснюється утвореними для цієї мети РАР комісіями за поданням відповідних центрів у встановленому порядку.

- **Погоджуються**, що з метою ґрунтовної підготовки згаданих подань зокрема та забезпечення високої якості надання безоплатної правової допомоги в цілому Координаційний центр та центри здійснюють у встановленому порядку моніторинг якості надання адвокатами безоплатної вторинної правової допомоги, визнаючи при цьому за доцільне запровадити у штаті (поза штатом) згаданих установ посади менеджерів (консультантів) із забезпечення якості безоплатної вторинної правової допомоги, на які можуть бути призначені (залучені за договором) виключно адвокати зі стажем адвокатської діяльності не менше 3 років за умови договірною закріплення обов'язку таких осіб зберігати адвокатську таємницю, що може бути їм

відома від інших адвокатів під час проведення згаданого моніторингу.

- **Встановлюють**, що моніторинг та оцінювання якості надання адвокатами безоплатної правової допомоги здійснюються відносно затверджених Стандартів.

- **Визнають** необхідність зовнішнього незалежного моніторингу функціонування та розвитку системи безоплатної правової допомоги з метою забезпечення прозорості її діяльності, запобігання корупції, наголошуючи при цьому на необхідності безумовного дотримання принципу незалежності адвокатської діяльності та збереження адвокатської таємниці.

- **Спільно організовують** навчання та заходи з обміну досвідом та пілотного оцінювання якості надання адвокатами безоплатної правової допомоги для членів відповідних комісій.

За напрямом підвищення кваліфікації адвокатами Сторони:

- **Погоджуються**, що адвокати та інші фахівці за поданням Координаційного центру мають переважне право допуску до організації та/або проведення заходів підвищення кваліфікації адвокатами (сертифікації) при розгляді відповідного питання Експертною радою при Національній асоціації адвокатів України (РАУ).

- **Беруть до уваги**, що одним з видів підвищення кваліфікації адвокатами є участь у конференціях, семінарах, «круглих столах», тренінгах та інших заходах, що організуються або проводяться Координаційним центром або центрами, які вважаються відповідно до цього Меморандуму юридичними особами, що мають допуск до організації або проведення заходів з підвищення кваліфікації адвокатами [сертифіковані Експертною радою при Національній асоціації адвокатів України (РАУ)].

- **Надають** одна одній право використовувати (видавати за свій кошт і безкоштовно розповсюджувати) методичні рекомендації та інші матеріали для адвокатів, окремо розроблені та/або видані однією зі сторін, з обов'язковим відображенням логотипу і найменування іншої сторони та дотриманням авторських прав третіх осіб.

- **Сприяють** спільній організації заходів з підвищення кваліфікації адвокатами РАУ та відповідними центрами.

- Додаткові напрями співпраці можуть визначатися окремими протоколами.

3. Ресурсне забезпечення

- Сторони зобов'язуються виділяти достатні людські і фінансові ресурси у межах затверджених кошторисів, а також залучати ресурси з інших, не заборонених законодавством джерел для реалізації положень цього Меморандуму.

4. Механізми реалізації

4.1. Основною формою реалізації положень цього Меморандуму є спільні проекти (заходи) НААУ та Мін'юсту, РАУ та Координаційного центру.

4.2. У розвиток, на виконання та виключно в межах положень цього Меморандуму можуть укладатися окремі протоколи та плани, які відповідно спільно підписуються або затверджуються Головою РАУ та директором Координаційного центру.

4.3. З метою забезпечення ефективної взаємодії у процесі реалізації цього Меморандуму Голова РАУ має право участі у засіданнях Колегії Мін'юсту, а директор Координаційного центру — в засіданнях РАУ.

4.4. Робочі органи у рамках реалізації положень цього Меморандуму можуть залучати до співпраці третіх осіб, зокрема вищі навчальні заклади, наукові установи, міжнародні, благодійні та громадські організації за їх згодою.

4.5. Щороку сторони готують та оприлюднюють публічний звіт про результати реалізації цього Меморандуму, а також проводять для його представлення та обговорення спільну конференцію, приурочену до Дня адвокатури.

5. Прикінцеві положення

5.1. Цей Меморандум укладено у двох примірниках, кожен з яких має однакову юридичну силу.

5.2. Зміни до цього Меморандуму вносяться за ініціативою будь-якої із Сторін протягом одного місяця після їх затвердження РАУ та Мін'юстом.

5.3. Цей Меморандум та будь-які зміни до нього набирають чинності з наступного дня після їх оприлюднення на офіційних веб-сайтах НААУ та Мін'юсту.

5.4. Цей Меморандум укладено строком на п'ять років.

5.5. Якщо жодна зі Сторін письмово не повідомить іншу Сторону не пізніше ніж за шість місяців до дня закінчення дії цього Меморандуму про намір припинити його дію, він вважатиметься таким, що продовжує свою дію на наступні п'ять років.

5.6. Будь-які спірні питання щодо тлумачення або застосування положень цього Меморандуму вирішуються Сторонами шляхом консультацій та досягненням взаємної згоди.

Голова Національної асоціації адвокатів України

Лідія Ізовітова

Міністр юстиції України

Олена Лукаш

КОМЕНТАР ДО МЕМОРАНДУМУ про співпрацю між Національною асоціацією адвокатів України та Міністерством юстиції України у сфері надання безоплатної правової допомоги

Андрій Вишневський,

директор Координаційного центру з надання правової допомоги, адвокат

Нові можливості для розвитку як системи безоплатної правової допомоги, так і адвокатури в цілому відкриває двосторонній програмний документ, що з'явився у річницю Національної асоціації адвокатів України, — Меморандум про співпрацю між Національною асоціацією адвокатів України та Міністерством юстиції України у сфері надання безоплатної правової допомоги від 19.11.13 р.

Пропозиція щодо його підготовки була висловлена зі сторони Мін'юсту на засіданні Ради адвокатів України 27.07.13 р. і підтримана Радою.

Необхідність підписання такого документа, який для відповідних суб'єктів має силу рішення РАУ або наказу Міністерства юстиції, зумовлена тим, що у процесі

розвитку системи безоплатної правової допомоги регулярно виникають питання, які навряд чи можуть розв'язати в односторонньому порядку адвокатура та держава.

Іншою передумовою укладання Меморандуму стала необхідність створення робочої рамки для діалогу з найгостріших і найдискусійніших питань, як наприклад, розроблення та затвердження стандартів якості надання безоплатної правової допомоги, організація та оцінювання якості надання адвокатами безоплатної правової допомоги.

Крім того, Меморандум дає можливість об'єднувати зусилля і ресурси для досягнення спільних цілей, оскільки містить у собі конкретні механізми реалізації його положень.

Так, робочими органами, які забезпечують виконання Меморандуму, є РАУ та Координаційний центр з надання правової допомоги. Основною формою реалізації положень Меморандуму є спільні проекти та заходи НААУ та Мін'юсту, РАУ та Координаційного центру. Головою РАУ та директором Координаційного центру можуть укладатися окремі протоколи та плани у розвиток, на виконання та виключно у межах положень Меморандуму. Важливо, що сторони Меморандуму зобов'язуються виділяти достатні людські і фінансові ресурси для реалізації його положень.

На сьогодні вже реалізуються два спільних проекти у рамках Меморандуму.

Перший — розроблення, затвердження та впровадження Стандартів якості надання безоплатної вторинної правової допомоги у кримінальному процесі, організація моніторингу та оцінювання якості надання адвокатами безоплатної вторинної правової допомоги. Відповідно до положень Меморандуму було утворено робочу групу — виключно з числа адвокатів — для розроблення проекту Стандартів. Очолила групу авторитетний вчений і практик у сфері кримінального процесуального законодавства професор О. Яновська, до її складу також увійшли інші адвокати, які надають безоплатну вторинну правову допомогу, члени загальнодержавних та регіональних органів адвокатського самоврядування. У Меморандумі також за згодою сторін встановлено особливий порядок затвердження Стандартів: перед їх затвердженням відповідно до закону Міністерством юстиції їх має розглянути РАУ. Проект Стандартів було розроблено робочою групою і схвалено РАУ 17.12.13 р. (рішення № 267).

Сторони також визнали за доцільне у Меморандумі запровадження у штаті (поза штатом) центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги посади менеджерів (консультантів) із забезпечення якості безоплатної вторинної правової допомоги з числа адвокатів зі стажем адвокатської діяльності не менше 3 років.

Оцінювання якості надання адвокатами безоплатної вторинної правової допомоги здійснюватиметься відповідно до закону утвореними для цієї мети радами адвокатів регіонів комісіями відносно затверджених Стандартів.

Другий — розвиток мережі тренерів-модераторів обміну досвідом між адвокатами, які надають безоплатну вторинну правову допомогу, проведення каскадних тренінгів для адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу, семінарів для всіх адвокатів у регіонах, підготовка та випуск методичних рекомен-

дацій адвокатів з актуальних питань здійснення захисту і представництва.

За поданням Координаційного центру 43 адвокатів системи безоплатної правової допомоги з усіх регіонів України були сертифіковані Експертною радою при НААУ у якості тренерів за темами «Дії захисника при затриманні особи за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення» та «Дії захисника при вирішенні питання про обрання, продовження, скасування або зміну запобіжного заходу». За цими темами було проведено 73 каскадних тренінгів у всіх регіонах України, участь у яких взяли 1203 адвокати, які надають безоплатну вторинну правову допомогу, і отримали відповідні сертифікати за формою, затвердженою РАУ. За цими ж темами підготовлено і видано накладом 2,5 тис. примірників методичні рекомендації для адвокатів щодо здійснення захисту, гарантованого державою, для безкоштовного поширення серед адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу. Крім того, у 7 регіональних семінарах, організованих НААУ в Луганську, Чернігові, Черкасах, Дніпропетровську, Тернополі, Полтаві та Запоріжжі, участь у яких взяло понад 3200 адвокатів, у якості тренерів з кримінального процесу виступали 11 адвокатів-тренерів системи безоплатної правової допомоги. Наразі згадані методичні рекомендації передано НААУ для видання та безкоштовного розповсюдження серед усіх адвокатів, як це передбачено положеннями Меморандуму. У Меморандумі також визначено, що Координаційний центр з надання правової допомоги та центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги вважаються юридичними особами, що мають допуск до організації та/або проведення заходів з підвищення кваліфікації адвокатами.

Третій проект перебуває на підготовчій стадії, він пов'язаний з використанням організаційних і комунікаційних ресурсів системи безоплатної правової допомоги для захисту прав адвокатів, як це передбачено положеннями Меморандуму. Відповідні пропозиції розглядалися на засіданні Комітету захисту професійних прав адвокатів РАУ 30.01.14 р. у Києві. Йдеться, зокрема, про використання системи єдиного всеукраїнського цілодобового телефонного номера 0-800-213-103 для забезпечення участі членів Комітету, представників рад адвокатів регіонів у проведенні відповідних слідчих дій чи застосуванні заходів забезпечення кримінального провадження стосовно адвокатів, повідомлення рад адвокатів регіонів про затримання адвокатів або застосування до них запобіжних заходів.